

Підлісний М. М.
кандидат філософських наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 316.64 + 371.48

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ СОЦІОЛОГІЇ

За допомогою соціологічної інформації проаналізовано стан національно-патріотичного виховання студентської молоді у сучасних умовах.

Ключові слова: патріотизм, національне патріотичне виховання, студентська молодь, національна ідея, громадянське суспільство, конституційний процес, влада.

Постановка проблеми. Актуальність виховання патріотизму у студентської молоді обумовлена високим рівнем її інтелектуального потенціалу і соціальної активності. На думку багатьох соціологів, у соціальній структурі суспільства студентство – соціальна група, яка найближче стоїть до інтелігенції й у майбутньому має схильність до занять висококваліфікованою працею у різних галузях науки, техніки, управління, культури. Таким чином, студентська молодь – це той прошарок суспільства, який перш за все повинен стати об'єктом патріотичного виховання [1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Зазначимо, що автор у цьому питанні поділяє точку зору таких дослідників: Сокурнянської Л.Г. [2], Астохової В. І. [3], Нагорного Б.Г., Яковенко М. Л., Яковенко А. В. [4], Кротюка В. А. [5], а також авторів соціологічної енциклопедії (укладач В.Г. Городяненко) [6].

Метою статті є дослідження стану національного-патріотичного виховання студентської молоді за такими критеріями:

1. Ставлення до незалежності України.
2. Оцінка конституційного процесу в Україні.
3. Оцінка ситуації в Україні, ставлення до діяльності влади.
4. Оцінка стану розбудови громадянського суспільства в Україні.
5. Ставлення до національної ідеї України.
6. Оцінка зовнішнього політичного статусу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в нашій країні приділяється велика увага патріотичному вихованню студентської молоді. Проводяться заходи, які приурочені до державних свят і пам'ятних дат, спрямовані на воєнне та патріотичне виховання. Здійснюється пропаганда досягнень української науки, культури і державності, вітчизняного спорту, трудових звершень громадян, подвигів захисників Вітчизни, державних символів, розробляються методичні посібники, проводяться соціологічні дослідження у даній області.

Соціологічні дослідження були проведені методом суцільного опитування 266 респондентів Дніпропетровської державної фінансової академії у листопаді 2011 року, у тому числі 38,8 % юнаків і 62,2 % дівчат, а також 117 респондентів юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ у листопаді 2014 року, у тому числі 39 % юнаків та 61 % дівчат.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

I. Ставлення до незалежності України

На питання про зміцнення незалежності України 65 % респондентів ДДФА і 50,4 % ДДУВС зазначили, що перш за все слід підвищити ефективність влади шляхом чіткого розподілу повноважень між її гілками та запровадження стримувань та противаг. На думку 67,3 % опитуваних респондентів ДДФА і 58 % ДДУВС, щоб громадяни відчували гордість за свою державу, слід досягти такого стану, щоб громадянам України не було соромно за свою політичну еліту.

Більшість студентів вважають, що День незалежності України має відзначатися як велике загальнонаціональне свято, зокрема 59 % респондентів ДДФА і 57 % – ДДУВС.

Аналіз питання: як, на Вашу думку, за часи незалежності змінилася ситуація в Україні?, показує такі результати: 72,6 % студентів ДДФА і 50 % студентів ДДУВС констатували, що економічний розвиток погіршився; 88 % студентів ДДФА і 55 % ДДУВС відповіли, що рівень життя погіршився; 69 % студентів ДДФА і 18 % ДДУВС вважають, що рівень культури погіршився; 82 % студентів ДДФА і 53 % ДДУВС – погіршився рівень суспільної моралі; 83,5 % (ДФА) і 70 % (ДДУВС) написали, що рівень корупції виріс, 74 % ДДФА і 40 % ДДУВС – підвищився рівень злочинності.

Опитування засвідчило, що сьогодні найбільшою загрозою для України 72,7 % респондентів ДДФА і 37 % ДДУВС позначили внутрішньополітичну нестабільність, 48,1 % ДДФА і 24 % ДДУВС – економічну кризу, 35 % респондентів ДДУВС – зовнішню агресію, 23,3 % респондентів ДДФА і 31,6 % ДДУВС – ігнорування законів та корупцію.

Дослідження виявило думки студентів про місце України у найближчому майбутньому. 73,3 % студентів ДДФА і 46,1 % ДДУВС бачать економічно розвиненою із сучасними технологіями; 53 % студентів ДДФА і 22 % студентів ДДУВС – державою, в якій вирішуються соціальні проблеми; 41,4 % студентів ДДФА і 31,6 % ДДУВС – з високим рівнем науки, освіти та культури. Крім того, 28,2 % студентів ДДУВС підкреслили, що Україна повинна стати потужною у військовому плані.

II. Оцінка конституційного процесу в Україні

Даний блок містить 3 групи теоретичних питань на знання державних актів України.

1. У якому порядку були прийняті такі державні акти в Україні?

а) Конституція України – більшість студентів відповіли правильно лише з четвертої спроби (це близько 55 %).

б) Конституційний Договір між Верховною Радою і Президентом України – з другої спроби (53% аудиторії).

в) Декларація про державний суверенітет – з другої спроби (52%).

г) Акт проголошення незалежності України – з першої спроби (96%).

Більшість респондентів (76,7 % ДДФА і 63,2 % ДДУВС) зазначили, що Конституційний Договір між Верховною Радою і Президентом України заклав правові основи для розробки і прийняття Конституції України та вказали на велике значення даного правового акту. Чи потребує, на Ваш погляд, подальшого удосконалення Конституція України?: 62,4 % опитаних студентів ДДФА і майже 50 % студентів ДДУВС написали, що Конституція України потребує внесення лише вкрай необхідних часткових змін, а 30,8 % ДДФА і 17 % студентів ДДУВС – Конституцію України слід кардинально змінити.

III. Оцінка ситуації в Україні, ставлення до діяльності влади

На питання: чи мають, на Ваш погляд, керівники держави інформувати народ про всі заходи, які вони здійснили чи планують здійснювати?, 56 % студентів ДДФА і 67,5 % ДДУВС відповіли ствердно.

Студенти вважають (64 % ДДФА і 44 % ДДУВС), що стратегію розвитку держави слід докорінно переглянути, а 44,4 % ДДФА і 41 % ДДУВС переконані, що до стратегії розвитку слід внести деякі корективи.

Більше половини опитуваних, 53 % ДДФА і 51 % ДДУВС, не змогли оцінити дії нинішньої влади і лише 34,6 % ДДФА і 32,5 % ДДУВС вважають, що діяльність влади повинна вирішувати економічні і соціальні проблеми.

IV. Оцінка стану розбудови громадянського суспільства в Україні

Аналіз питання: чи довіряєте Ви громадським і політичним інститутам? виявив такі результати:

Не довіряють ЗМІ – 48 % студентів ДДФА і 46 % ДДУВС, профспілкам – 55,7 % ДДФА та 56,1 % ДДУВС, політичним партіям – 89,7 % ДДФА та 91 % ДДУВС, громадським організаціям – 49,7 % ДДФА та 50,1 % ДДУВС. Більш за все довіряють церкві – 62,1 % ДДФА та 63 % ДДУВС.

Серед соціальних інститутів, які повинні розвиватися в Україні, респонденти назвали:

- громадські організації – 65,8 % ДДФА і 56,4 % ДДУВС;
- профспілки – 44,4 % ДДФА та 11 % ДДУВС;
- політичні партії – 20,3 % ДДФА і 31,6 % ДДУВС
- засоби масової інформації – 18,8 % ДДФА та 11 % ДДУВС

На думку студентів ДДФА (71,4 %) і студентів ДДУВС (61,5 %), в Україні мають залишитися лише реально діючі партії, які створені на ідеологічній платформі і відображають інтереси значної кількості громадян.

Більшість опитуваних (76,3 % ДДФА і 52,1 % ДДУВС) зазначили, що

політичні партії у своїй діяльності повинні керуватися інтересами захисту прав і свобод громадян; 60,5 % респондентів ДДФА і 48,7 % ДДУВС – національними і державними інтересами; і лише 4,5 % ДДФА та 7,7 % ДДУВС – інтересами своїх лідерів.

Нашим дослідженням були передбачені питання щодо заходів по зміцненню місцевого самоврядування в Україні. Анкетування виявило такі результати:

- створити дієздатні територіальні громади та органи місцевого самоврядування, які самостійно вирішуватимуть питання місцевого значення, – 56,4 % ДДФА та 42 % ДДУВС;
- суттєво зменшити кількість депутатів місцевих рад – 45,1 % ДДФА і 22,2 % ДДУВС;
- надати нинішнім радам більше самостійності у формуванні бюджетів – 18 % ДДФА та 31,6 % ДДУВС;
- створити жорстку вертикаль рад різних рівнів – 16,5 % ДДФА і 13,7 % ДДУВС.

Найбільш оптимальною системою обрання депутатів місцевих рад є на сьогодні:

- змішана – 46,2 % ДДФА та 21,4 % ДДУВС;
- пропорційна – 31,5 % ДДФА і 29,9 % ДДУВС;
- мажоритарна – 26,7 % ДДФА та 46,1 % ДДУВС.

V. Ставлення до української національної ідеї

Відсутність національної ідеї негативно впливає на розвиток України (70,7 % ДДФА та 57,3 % ДДУВС). На думку опитаних (73,7 % ДДФА і 53,8 % ДДУВС) національна ідея має бути спрямована на захист інтересів усіх громадян України, 75,9 % опитаних ДДФА та 64,1 % ДДУВС вважають, що національна ідея повинна консолідувати соціально-економічні інтереси України.

Розробкою національною ідеї повинні займатися:

- органи державної влади – 54,1 % ДДФА і 28,2 % ДДУВС;
- громадські організації – 48,5 % ДДФА та 42,7 % ДДУВС;
- політичні партії – 20,7 % ДДФА і 17 % ДДУВС.

На запитання: в якій формі має бути реалізована національна ідея?, 45,5 % ДДФА та 32,5 % ДДУВС опитаних відповіли – у формі своєрідної суспільної угоди (декларації), 36,1 % ДДФА і 21,4 % ДДУВС – у формі нормативно-правового акту.

VI. Оцінка зовнішньополітичного статусу України

Більшість опитуваних (59,8 % ДДФА та 62 % ДДУВС) вважають, що процес міжнародного визнання України розпочався з прийняття Акта про незалежність України, 20,5 % ДДФА і 21 % ДДУВС – Декларації про державний суверенітет, 12,8 % ДДФА та 13 % ДДУВС – Конституції України.

Зовнішня політика України, на думку респондентів, повинна визначати-

ся Законом про засади внутрішньої і зовнішньої політики (35 % ДДФА і 37,6 % ДДУВС), Конституцією України (22 % ДДФА та 24 % ДДУВС), Актом про незалежність України (10 % ДДФА і 12 % ДДУВС), Декларацією про державний суверенітет (9 % ДДФА та 12 % ДДУВС), указами Президента України (7,5 % ДДФА і 8,5 % ДДУВС).

Зовнішню політику України визначає Верховна Рада України (25 % ДДФА та 26,5 % ДДУВС), Президент України – 27 % ДДФА і 28,9 % ДДУВС.

На думку опитуваних, Україна не є повністю самостійним суб'єктом міжнародної політики (50 % ДДФА та 49,7 % ДДУВС), Україна є потужним самостійним суб'єктом на міжнародній арені – 7 % ДДФА і 8,5 % ДДУВС.

Більшість опитаних (44 % ДДФА та 42,7 % ДДУВС) вважають, що Україна сьогодні має більше шансів стати членом Європейського Союзу і лише 11 % ДДФА та 10 % ДДУВС – має бути союз Росії, Білорусі, України.

Висновки:

1. Порівняльний соціологічний аналіз відповідей студентів двох дніпропетровських вузів з проблем патріотичного виховання молоді не суперечить викладеним висновкам і тому є репрезентативним, тобто достовірним.

2. У проблемі ставлення до незалежності України зазначається вагома різниця між належним та суцям, тобто між тим, що очікували громадяни від незалежності, і тим, що вони реально мають тепер.

3. З другого блоку конституційного процесу слід зробити висновки, що державні акти, прийняті Верховною Радою, оцінюються двоюко, а саме: майже третина вважають, що нагальні проблеми держави полягають у головній стратегії розвитку Конституції.

4. З третього блоку більшість відповідей виражають сумніви у правдивій інформації про діяльність державних органів, тому більшість вважає, що розвиток держави треба докорінним чином переглянути. Насторожує, що більшість опитуваних не можуть сформулювати свою власну думку стосовно діяльності державної влади, інакше кажучи, не розуміють тенденцію розвитку держави.

5. З четвертого блоку питань більш за все не довіряють ЗМІ, політичним партіям, але в той же час ці відповіді суперечать питанню: «Чим мають керуватися політичні партії у своїй діяльності?». Крім того, більшість респондентів стверджують, що в Україні повинні розвиватися громадські організації та профспілки. Відповіді, які стосуються реформування місцевого самоврядування, виявляють відсутність єдиної думки чи хоча б чіткого прогнозу у цій сфері державності, оскільки вони мають великий розкид поглядів.

6. Більшість опитаних вважають, що національна ідея повинна мати місце, але вона повинна бути спрямована на захист усіх громадян України, повинна консолідувати громадян у рішенні соціально-економічних інтересів, тобто не мати проявів шовінізму.

7. З оцінки зовнішньо політичного статусу України варто зазначити, що

більшість респондентів вказали, що Україна має низький статус на міжнародній арені і майбутнє України зараз чітко не визначено.

8. Отримані емпіричні дані можуть бути використані викладачами і студентами в навчально-виховному процесі ДДУВС та ДДФА.

Бібліографічні посилання

1. Підлісний М.М. Молодь як об'єкт соціологічного аналізу : монографія / Підлісний М.М., Шубін В.І. – Дніпропетровськ, 2011.
2. Сокурянская Л. Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода / Сокурянская Л. Г. – Х., 2006.
3. Студент XXI века: Социальный портрет на фоне общественных трансформаций : монография / под общ. ред. В. И. Астаховой. – Х., 2010.
4. Нагорний Б.Г. Студентство і сучасність / Нагорний Б.Г., Яковенко М. Л., Яковенко А.В. – К., 2005.
5. Кротюк В.А. Современные концепции исследования патриотизма / Кротюк В.А. // Вісник Нац. ун-ту "Юридична академія ім. Ярослава Мудрого". Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – № 5(19). – 2013.
6. Соціологічна енциклопедія / уклад. В. Г. Городяненко. – К., 2008.

Подлесной М. Н. Патриотическое воспитание студенческой молодежи средствами социологии. С помощью социологической информации проанализировано состояние национально-патриотического воспитания студенческой молодежи в современных условиях.

Ключевые слова: патриотизм, национальное патриотическое воспитание, студенческая молодежь, национальная идея, гражданское общество, конституционный процесс, власть.

Pidlisnyy M. M. Patriotic education young students by means of sociology. This article deals with the status of national patriotic education of student's youth in modern conditions. The sociological information helps to analyze the priorities in their education and is the most important direction of stale modern policy.

Keywords: patriotism, national patriotic education, student youth, national idea, civil society, constitutional process, power.

Надійшла до редакції 28.01.2015